

Et Bidrag til Modersmaalets Historie i Sundeved.

Meddelt af Louis Bobé.

I Aaret 1735 udstedte Hertug Frederik af Glyksborg en Forordning, hvis 12. Paragraf lyder saaledes i Oversættelse: „Da der i Vort Distrikt Sundeved opholder sig særdeles mange, som slet ikke, eller kun i saa ringe Grad ere kyn- dige i det danske Sprog, at de ej kunne forstaa de danske Prædikener, saa skal fra nu af hver 3. Søndag i Vore Kir- ker i Broager, Ullerup, Satrup og Nybøl prædikes paa tysk hver tredje Søndag og fortsættes saalunde til Stadig- hed; ligervis skal ogsaa Ungdommen i Skolerne undervises saavel i det tyske som i det danske Sprog.“

Mod denne Kirkelov gjorde baade Hertugen af Au- gustenborg og Ejeren af Grevskabet Reventlow-Sandbjerg Grev C. D. Reventlow, hvem adskillige Bønder i de paa- gældende Sogne tilhørte, kraftig Indsigelse, idet de hæv- dede, at Hertugen af Glyksborg ikke kunde paalægge deres Undersaatter Afgifter til hans Kirker og Præster. Om For- ordningens videre Skæbne henvises til C. F. Allen, Det danske Sprogs Historie 191 ff. Selve den juridiske Side af Sagen har kun saare ringe Interesse og skal her forbigaa.

Ved Sagens Akter i det glyksborgske Arkiv i Rigs- arkivet findes bevaret de to nedenfor meddelte Bønskrifter til Grev Reventlow og Hertugen af Augustenborg fra dansktalende Undersaatter i Sundeved, der andrage deres Lehnsherrer om, at det for deres Vedkommende maatte have sit Forblivende ved den gamle Kirkeordning. Det første udaterede Andragende, som utvivlsomt er indsendt

strax efter Forordningens Fremkomst, er undertegnet af 18 Bønder i Snabæk og 15 i Satrup; det er bevaret i Original, medens det andet, ligeledes udaterede, indsendt af Hertugens Undersaatter paa Graasten og Auenbølgaard, kun er levnet i Afskrift. Begge Skrivelser, der ere affattede paa Dansk og meddeles her i bogstavret Gjengivelse, afgive et smukt Vidnesbyrd om dansk Sindelag og Kjærlighed til Modersmaalet hos den sønderjydske Bonde. Særlig den første, der tydeligt nok ikke skyldes en betalt Skrivekyn-dig, men som er flydt en jævn Almuesmand i Pennen, vil ved sin djærve, varme og indtrængende Tone vinde Læse-rens Sympathi.

Hoybaarne Herr Græffe,

Naadigste Herre,

Deris Høygræfl. Excell: samtlige Underdaner udi Satrup og Schnabeck gifver udi all Underdanighed til Kiendte, hvorledes Hanss Hoyfürstl. Durchl. til Glücksburg for kort Tid udj Satrup Kircke en gandske uformodentlige Kirckeforordnung fra Predicke Stohlen publicere, derudj os alle som till denne Meenigheds Tillhørere imod dend gamle og till denne Tid brugelig hafver været Skicke og Ordnung, lade forfatte, derudi all nye Paalæg paabürdet vilde, som fra utaalig gammel Tid og saa lenge som Kirken hafver staed, alle Søndage her, savel som i det gansche Land hafver vi haft vor Predickerne paa det danske Sprog af hvil- ked vi er underviste i fra vores Moders Fødsell, ilige- maader voris Børn ere oplærde udi dend danske Ca- thechismo, mens derimod skall hver triede Søndag pre- dikes tyskt og voris Børn tillige med skall lere dend tyske Catchesmo og andet mere som vi icke ere vened til fra Ungdom og icke begribe kand.

Naadigste Herre, vi og voris Børn ere opføde udi det danske Sprog og er det best bekient og forstaar lidet eller inted af det tyske og gaar til Kircke saa at høre Guds Ord til voris Saligheds Forfremmelse; skall os nu herefter en ubevand og ganske ubekient Tale predickes, er inted andet ind at ganske afvise os fra Guds Huss og hans helige Ord, og er at befrygte dersom dete icke i Tide blifver forhindret, herefter mere kunde os paabürdet blifve. Vi kunde aldrig troe at det er med Deris Hoygräfl. Vilie og Consens, efter de vi ofver de halfve ere af Deris Hoygräfl. Underdaner mere ind de Glücksburger som aarligen gifver Kircken, Presterne og Degen deris Gebür, derfor var billig at i det forgaaende os denne Befahl hafde blefvet först forkündet om vi vilde det indgaa.

Deres Hoygräfl. Exell. som voris nadigste Øfrig-hed beder vi udi all Underdanighed og af Hiertensgrund, os som deris Underdaner hiertelig at antage, og udi jngen Maader at tillade, at det som fra gammel Tid hafver vered brugeligt aldeles icke blifver undertrygt

1. at os for det gammel icke blifver nye Oplage introducired,
2. at det ved dend gamle Kirkens Forordnung uforhindret blifve kand,
3. at alle Sündage, wie brugelig hafver vared, ved dend danske Predicken blifve kunde, og
4. at dend tyske Predickerne ganske maa herefter blifve effterladt, tillmed for det
5. at voris Børn udi dend danske Cathechismus udi

- voris Skole uforhindret maa blive fremført som til denne Dag, og for det
6. at vores Börne Examen lige som tillforne udi dend danske Sprog kand blive holden paa det, at for det
  7. voris Börn icke paa en ubekieendt Tilltalle og Sprog icke blifver udi deres Christendom forvildet, og for det
  8. voris Communion hver Söndag matte blifve forrettet, till med for det
  9. dersom imod Forhaabning det skulde skee, at denne nye Forordenung imod dend gammele skulde hafve sin Fremgang og icke bestaa ved dend gamle Foed, at vi, Deris Hoygräfl. Underdaner, som dend störrest Deel af voris Menighed, som underholder Kircken, Presten og Degen, at vi matte indholde voris Udgifter, indtil det kommer paa dend gamle Skik igien. Vi sambtlige Deris Hoygräfl. Underdaner tröster os ved Deris Nadigste Forsvar, at Deris Hoygräfl. Excell. ingenlunde tillader, at vi som dend störeste Deel af Menigheden icke med nye Besvær blifve herefter presured, denne Befahl at antage, tröster os Deris Hoygräfl. Naade og Beskyttelse tilmed en naadige Bönhörelse og döer

Deris Hoygräfl. Excell.

Schnabeck underdanigste og tro

Undersatter

Jörgen Christenssen
Christen Hanssen Däll
Jwer Christepssen

S a t e r u p.
Ludwig Christian Schmit
Peter Hindrigsen

Peder Hüller	Christen Persen
Asmus Petersen	Peter Jensen Lyck
Christen Jörgensen	Jürgen Jörgensen
Rassimus Dall	Hans Claussen
Anders (?) Hansen	Hans Petersen
Christen Christensen	Hans Petersen Alsing
Anderss Christessen	Jörgen Jörgensen
Peter Paulsen	Hans Christessen
Christen Jwersen	Hindrig Jakobsen
Statz Petersen	Peter Jörgenssen
Jens Hinrichssen	Christen Jörgensen
Hanss Hanssen	Asmus Chrestensen
Andreas Christenssen	Jackob Jörgenssen
Johann Assmussen	
Christen Markosen	

Durchl. Hertzog

Naadigste Fürst og Herre.

Deris Hoy Fürstl. Durchl. udj störrste Underdanighed nødes vii til at forrestille hvorleedis Hertzogen til Lycksborg Hoy Fürstl. Durchl. for nogle Ugger siden haver en Kirke Forordning anordnedt, og deraf en Extract af Prædikestolene til Brauer, Nyffel, Satrup og Ullerup ladet publicere, hvorved uden adskillige Ratione om Offeret, Skriff-Stoelen og hvorleedis med de Syge som ligger paa Deris Seng forlanger at blifve Jesu Christi Legom og Blood deelagtig, skall forholdes og andre os endnu ubekienté forordnede Fornyselser, er dend uformodende Anstalt skeed, at i Stæden og forhend alle Syndage er blefven prædiket udj vores danske Tunge Maal, mens nu hereffter i det Lycksborgske og Sondewidsker Districter hver triedie Syndag skall holdes Prædiken udj det tyske Sprog, og dette er allerede af Præsterne paa for-

nevnte Stæder (: os arme Mennsker til Hiertens Kummer og Bedrøfvelse :) bleven udj Agt tagen.

Som nu, Naadigste Fürst og Herre, udj ald dend Tiid vii med de Lychsborgske Undersatterne haver holden en Meenighed, da haver det vaaren brugeligt, at Guds Ord alle Tiider af Præsterne for os udj det danske Sprag og Tungemaal er bleven prædiket og forklaredt og os hereffter nödvendig udj samme danske Sprag skall vorde forklaredt i Henseende

- 2do. Nok som er bekiendt, at vii udj det danske Sprog og Tungemaal ligesom vore Forældere og voris Börn ligelcedis effter os er blefven underviist, udi samme Sprag, ja vores Christendoms Fundament er lagt formeedelst det danske Sprag, mens af det tydske Tungemaal forstaaar vii og vores Börn, jo de fleeste, liedet eller intet og er det
- 3tio En pure Umuglighed, at vii af de nu nyelig anordnede tydske Prædikerne vores Börn og mange arme Folk, hvilke alle det tydske Sprag er ubekiendt, kunde udj vores Cristendom og Saligheds Forfremmelse opbygges, mens langt meere hafver Aarsag at sucke ofver slige Forordninger.
- 4to. Alle udvortes Anstalter udj Kirke-Sager skall hafve Henseende til Meenigheds Opbyggelse og Forbedering, derimod og alt hvad som strieder imod Underviisning udj Lærdommen og Lefvnedts Forhold bör at strafves og afskaffes; hiertil kommer:

- 5to. Deris Hoy Fürstl. Durchl. priissværdige Niedkierhed til at handthæfve og holde ofver nyttelige Forordninger udj geistl. og værdsl. Sager, og derfor vilde Deris Durchl. naadeligen behage, saasom det er ustridig
- 6to. at det ey staar udj Kirkens Patrons Vilkar og Villie inden forhend giefne Communication till det hoy Öffrighed som tillige medhaver Undersatterne udj samme Meenighed at forandre det som af Ardelss (!) Tiid formeedelst en god observance indförte Kirke Forordninger, eller samme at ophæfve og afskafve, mens som
- 7tio ved slige ny Anordninger Deris Hoy Fürstl. Durchl. höye Magt ofver Deris troe Undersatterne bliefver krencket og letteligen hereffter kunde giöre Anleedning til meere præjudicerlige Consequentier, saafremt som ey i Tiide ikke sligt blifver forhindret og forekommen. Saa jndfalder til Deris Höy Fürstl. Durchl. vores underdanigste og ydmygeste Bön og Begiering, at De naadeligen vilde behage dette som ey alleene Deris Höy Fürstl. Durchl. Höyhed, mens endog vores og Paarörendes evige Velfærd angaar udj Christ. Fürstl. Betenkning at tage, og os Deris troe Undersatterne at antage, paa det hereffter som tilforn paa alle hellige og Syndage udj de Lycksborgske Kirker, udj hvilke Meenigheder vii ere Lemmer, bestændig udj det danske Sprag Guds Ord matte læres og forklares, saa og uden Deres Höy Fürstl. Durchl. naadigste Consens og Approbation ingen Forandring eller

ny Anordninger udj Kirke-Sager matte blifve
indført

Herofver etc.

Till

Deris Höy Fürstl. Durchl. til Slesvig Holsteen

Synderborg

underdanigste Bön og Begiering

for

Deris Höy Fürstl. Durchl. Gravensteenske og Auen-
böllgaardske, udj de Lycksborgske Sonnewittske Kir-
kers tilligende Undersatter.

pro Clementissima

Resolutione ut jntus.
